

Dobrossy Lajos

„EGYEDÜL ISTENÉ A DICSŐSÉG”
A SOLI DEO GLORIA DIÁKSZÖVETSÉG EMLÉKEZETE

A magyarországi református ifjúsági egyesületek sorában a Magyar Református Diákok Soli Deo Gloria Szövetsége (továbbiakban SDG) – a maga idejében – páratlan sikertörténet volt. Huszonnyolc éves (1921–1949) fennállása alatt kezdetben a teológus ifjúságot, később a középiskolás, egyetemista és főiskolás diákok ezreit szólította meg, és évtizedeken át *kálvinista szellemben* gyakorolt befolyást a lendő értelmiségi fiatalok ezreinek, sőt talán tízezreinek lelki-szellemi fejlődésére, azáltal, hogy a személyes kegyességből eredő közösségi felelősségvállalást hangsúlyossá tette, és a szeniorkorba „öregedett” tagjait is felhasználta a fiatalok tudatformálásában. Az ebben az értékrendben gondolkozó és dolgozó „közkatonák” kinevelésével az SDG bizonyosan hozzájárult nemzeti túlélésünkhöz a mögöttünk lévő viharos évtizedekben. Ez az SDG igazi történelmi „csúcsteljesítménye”.

ELŐZMÉNYEK

Az SDG létrejöttének háttérében két kulcsszemély áll: *Sebestyén Jenő*, a fiatal teológiai professzor, és a korán – 32 éves korában – elhunyt *Töltéssy Zoltán*. A 19. század utolsó és a 20. század első negyedének uralkodó egyházi világnézete a *liberalizmus* volt, amely az egyház tanításait a tudomány tanításaival igyekezett összeegyeztetni. Elvetett mindent, ami az akkori tudományos, racionalista felfogással ellenkezett. Ezzel állt szemben az az evangéliumi irányzat, amelyet a hollandiai „*szigorú református egyház*”, személy szerint Abraham Kuiper (1837–1930), Hollandia későbbi miniszterelnöke képviselt, s amely az egyházat *belülről* akarta megújítani úgy, hogy *újraéleszti Kálvin és a reformátorok tanításait*.

Sebestyén Jenő (1884–1950) ösztöndíjasként 1907 és 1910 között a hollandiai Utrechtben hallgatott teológiát. Ott ismerkedett meg a „*szigorú református egyház*” irányzatával. Hazatérve úgy vélte, hogy a magyarországi református egyház megújulásra szorul, megújulása érdekében az egyháznak Krisztushoz kell visszatérnie. A liberalizmus-racionalizmus lelki kártevését orvosolandó a reformáció alapjaiig, Kálvinig kell visszamenni. Az egyházi élet megújulására szolgáló igyekezetet „*történelmi kálvinizmusnak*” nevezte el.¹ 1910-ben a Budapesti Református Teológiai

¹ LÁNYI Gábor: Sebestyén Jenő, a történelmi kálvinizmus és az SDG, *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Theologia Reformata Transylvanica* 67(2022/1), 226–240

Akadémia magántanára lett, 1918-tól pedig az Akadémia rendes tanáráként elméleti teológiát tanított. A történelmi kálvinizmust igyekezett megismertetni tanítványival.

TÖLTÉSSY ZOLTÁN: AZ SDG MEGALAKULÁSA

A miskolci születésű *Töltéssy Zoltán* (1900-1932) már diákkorában alávetette magát Jézus Krisztus uralmának. Korán tanújelét adta különleges intelligenciájának, gyakorlati és rendszerező gondolkodásának. Ahogy Makkai Sándor, a későbbi erdélyi püspök leírta: „alacsony, csillogó szemű, nevetőszájú, kócos, feketehajú fiatalember volt”; rendkívül energikus, nyugtalan, rendkívül aktív, mindig a „jobbát” kereső személyiség.² A legelvontabb elmélkedésben is a gyakorlati következtetéseket kereste. Az a fajta nyugtalanság jellemezte, amely a rá váró hatalmas feladatok előérzetéből ered. Ő lett az a szerény, de harcoss, prófétai fiatalember, aki által – korai halála dacára – Isten ébresztgette a fiatalokat és a Magyarországi Református Egyház sok vezetőjét egyaránt.

Teológus lett. Minthogy az ő kerületében, Sárospatakon, akkor a liberalizmus szelleme uralkodott, a kolozsvári teológiára iratkozott be. Itt jó hatások érték; többek között személyes kapcsolatba került Ravasz Lászlóval, akinek később személyi titkára lett. Töltéssy Zoltánnak – minthogy nem volt erdélyi származású – a trianoni békediktátum értelmében el kellett hagynia Kolozsvárt. Budapesten folytatta tanulmányait.

A Sebestyén Jenő által gondozott *Kálvinista Szemlé*ben többször is felvetődött a történelmi kálvinizmus hazai talpra állítását célzó református diákszövetség terve. Töltéssy Zoltán néhány hitvalló barátjával kezdte tervezgetni egy – az ország valamennyi teológiáját megszólító – mozgalom létrehozását.

A lelkészi kar *akkori* elesett állapotára jellemző Morvay Istvánnak nem éppen hízelgő, szellemes megjegyzése: „A református lelkészek hat napon át láthatatlannak, a hetediken érthetetlenek.”³ A teológia hallgatói is többségükben liberálisok és racionalisták voltak. Ezen kívántak változtatni a történelmi kálvinista fiatal teológusok és lelkészek. Meg voltak győződve arról, hogy az egyház megújulása felé az első lépés: a hívő, Jézus Krisztust személyes megújítójuknak elfogadó, és jól képzett lelkészek munkába állítása.

1920 augusztusában Pécelen 34 lelkész gyűlt össze egy háromnapos konferenciára. Többségükben a lelki ébredés hívei voltak. Céljuk nem volt egyéb, mint hogy megvitassák a gyülekezeti élet gyakorlati problémáit. A megbeszélések során felismerték, hogy az egyház betegségének az oka az, hogy elfelejtette a kálvini elveket, és úgy látták, hogy ezen az elesett állapoton feltétlenül változtatni kell, és a megújulást ott kell kezdeniük, hogy magukat teljesen Istennek szentelik. Megál-

² Makkai Sándor: Töltéssy Zoltánról, *SDG Évkönyv*, 1941, 23.

³ Soos Gézáné Tüdös Ilona (szerk.): *Evangeliumot Magyarországnak! Soos Géza Emlékkönyv 1912-1953*, Budapest, Ráday Gyűjtemény, 1999, 40.

lapításaik, mint a „*péceli kör programja*”, az SDG megszületésének közvetlen előzményeként foghatók fel.⁴

Ezt követően 1921 júliusában Töltéssy Zoltán előkészítette az ország teológusainak nagy találkozóját azzal a céllal, hogy megvitassák közös kérdéseiket és megoldást keressenek a nehézségekre. A konferencia színhelyeül a Siófok melletti Balatonkilitit választották.⁵ Az ország 4 teológiai karáról mintegy 120 teológushallgató megjelenésére számítottak. A professzorokat kizárták a megbeszélésekből, mondván, hogy „az ifjúságnak egyedül, tökéletesen tiszta szellemi-lelki légkörben, a professzori tekintély bevonása nélkül kell megharcolnia a megoldás megtalálását”. Egyedül Sebestyén professzornak tették lehetővé, hogy néhány összejevetelen részt vegyen.

Már a konferencia jelmondata is mozgósító erejű volt: „Te pedig a munkának terhét hordozzad, mint Jézus Krisztus jó vitéze.” (2Tim 2,3) Sebestyén Jenő a lelkesítő szolgálat alapelveként a „Soli Deo Gloria”-t (Egyedül Istené a dicsőség) ajánlotta. Töltéssy Zoltán előadta tervét: létre kell hozni azoknak a baráti társaságát, akik felelősséget éreznek az egyház megújulásáért. Tagjai kötelezettséget vállalnak arra, hogy naponta olvassák a Bibliát, és igyekeznek alaposan megismerni a református teológia tanításait, annak érdekében, hogy Jézus Krisztus szakképzett szolgálóivá válhassanak. A javaslatot ádá vita követte. Ezután a konferenciát berekesztették, és a résztvevők többsége eltávozott.

Másnap, a konferencia még jelen lévő 42 résztvevője közül 29 fiatal teológus aláírta a „Soli Deo Gloria” Szövetség alapítólevelét.⁶ Ebből az alábbi idézet:

„Csonka-Magyarország négy református teológiájának Kilitiben konferenciázó ifjúsága közül alulírottak a következő határozatokat teszik magukévá:

1. Mi, akik a konferencián részt vettünk, Isten kegyelméből világosan meglátjuk azt, hogy csak az lehet igazi lelkipásztor, aki találkozott lélekben Jézus Krisztussal, mint az ő személyes Megváltójával, és aki élő összeköttetésben van az Örökkévaló Istennel. Kimondjuk tehát, hogy azokat, akiknek életében ez a találkozás sohasem történt meg és ez az összeköttetés hiányzik, nem tekintjük igazi lelkipásztoroknak. Ebből levonjuk azt a konzekvenciát magunkra nézve is, hogy a »csendes-órák« minél gyakoribb megtartása által arra törekszünk, hogy Isten kegyelmétől a mi életünkben is megtörténjen ama nagy találkozás.
2. A fenti határozati javaslat alapján lelkileg egynek érezvén magunkat, megalakítjuk a »Soli Deo Gloria« (S.D.G.) szövetséget, amelynek mindenki tagja lehet, aki a fenti javaslatot magáévá teszi. A szövetségben semmiféle tisztséget nem szervezünk, de a szövetség az egyes teológiákon helyi csoportokat állít.”

Így alakult meg 1921. július 10-én a Magyar Diákok Soli Deo Gloria Szövetsége, az SDG.

⁴ FÖRGÁCS Gyula: *A belmisszió és a lelkipálosítás kézikönyve*, Pápa, 1925, 325.

⁵ HAVAS GÁBOR – KULIFAY ALBERT: *A Soli Deo Gloria Szövetség története*, Budapest, 1992, 10.

⁶ FÖNYAD Dezső: *Bevezetés a diákmissziós munkába*, Budapest, 1936, 16.

KEZDETI LÉPÉSEK

Töltéssy Zoltán munkatársai tanult, nyugati tanulmányutakon tapasztalatokat szerzett fiatal teológusok és lelkészek voltak, mint Töltéssy Zoltán maga is. A legkorszerűbb módszereket használták fel az „üzenet” terjesztésére. Hitték és hangoztatták, hogy a Jézus Krisztussal létesült személyes kapcsolat megoldást kínál nemcsak az egyén számára, hanem a társadalom egészének is gyógyulást hozhat.

Az SDG életre hívóit személyes életük alárendelésén túl nemzeti, társadalmi küldetéstudat is motiválta. Azt vallották, hogy a „lelki ébredés” az egyház megújulását, az egyház megújulása pedig az egész társadalom gyógyulását eredményezné. A társadalom gyógyulására akkor – 1921-ben, a trianoni békediktátum életbelépése idején, a teljes reményvesztés állapotában – mérhetetlenül nagy szükség volt. A Trianon okozta trauma az egész magyarság számára a legsúlyosabb megaláztatást jelentette. Trianon után hazánk szinte a megsemmisülés szélére került. Hogy mégsem semmisült meg, az nagy részben annak tulajdonítható, hogy újjáéledt a nemzet spirituális egysége. A húszas években, akárcsak a második világháborút követő években, az a „lelki ébredés” ígért kiutat a reményvesztés letargikus állapotából, amelynek szelét a Szentlélek szította, és amelynek az SDG odaszánt fiatal munkatársai igyekeztek eszközei lenni.

Kezdetben az alapítók szándéka nem volt több, mint létrehozni egy baráti társaságot, mintegy fórumot azoknak a teológushallgatóknak, akik elszántak az egyház megújulásáért cselekedni, mindenekelőtt azért, hogy napi életüket alárendelik az „Alapítólevélben” foglaltaknak. Töltéssy Zoltán és néhány teológustársa „kilógott a sorból”, mert ők reggelente „csendes órára”, azaz közös bibliaolvasásra és közös imádkozásra jöttek össze. A teológustársak többsége bizalmatlanul, gyanakodva, esetenként ellenségesen nézte Töltéssy és néhány társának a megszokottól eltérő magatartását, eladdig, hogy egy hallgató arcul köpte Töltéssyt, aki megtörölte arcát, és azt mondta: „Jézus Krisztusért ezt is elviseltem”. Idővel azonban a viták csendesültek, mind többen rokonszenveztek velük, sőt csatlakoztak hozzájuk.⁷

Az SDG hamarosan mozgósító erejűnek bizonyult. Mondhatni, hogy „divattá vált” az SDG-hez tartozni. Az SDG munkatársai fáradhatatlanul szolgálták a lelkek ébresztését, és a nemzetébresztés munkáját személyes beszélgetések, kisebb bibliakörök és nagyobb összejövetelek szervezése útján. A „mozgalom” egyre nőtt. Nemcsak a teológusok között hódított, hanem a fiatal lelkészek és a teológiai pálya iránt érdeklődő középiskolások között is. Újabb és újabb találkozókra mutatkozott igény. 1922-ben a négy teológia (Budapest, Debrecen, Sárospatak, Pápa) 58 diákja és 6 tanára részvételével rendeztek „konferenciát” a Sárospatakhoz közeli Olaszlisztkán. 1923 januárjában „Téli Konferenciát” tartottak Budapesten, amelyen az újjászületés, és a református életideál volt a téma, júniusban pedig Göncön, neves előadókkal. 1924-ben felpörgött a „mozgalmi élet”: egy

⁷ SOOS GÉZÁNÉ: *Evangeliumot Magyarországnak*, 33.

munkaközösség kidolgozta a nevelés evangéliumi elveit és ajánlható gyakorlati módszertanát, majd – Sebestyén Jenő koncepciójának szellemében, hogy tudniillik a nevelésben arra kell törekednünk, hogy „a vallási öntudat a mi embereink lelkében világnézeti öntudattá is kiszélesedjék”⁸ – megindult a „Hétfő esték” elnevezésű sorozat, amely később „Szerda esték”-ként folytatódott.

A MOZGALOM TERJESZKEDIK

1925 a gyors terebélyesedés éve volt: a Diákszövetség kiterjesztette tevékenységét a diákság teljes spektrumára, a középiskolás fiúkra és lányokra, valamint a főiskolásokra is (jogászokra, műegyetemi hallgatókra, bölcsészekre és tanítóképzősökre, orvostanhallgatókra). Több száz főnyi résztvevővel rendeztek konferenciákat (Zánka, Gödöllő, Kápolnásnyék).

A középiskolások között a Szövetség „szervezeti egysége” a *Kollégium* volt. Így nevezték az SDG égisze alatt szervezett, de a gyülekezetek keretében működő, 10-15 tagot számláló, lényegében bibliakörökként működő csoportokat. A hivatalos meghatározás szerint „a kollégium olyan igyekvő, református keresztyén, középiskolás tanulók közössége, akik az iskolai élet minden területén Jézus Krisztus elveit és mértékét akarják érvényesíteni”.⁹ Avatásukra három hónapi „próba-tag-ság” után kerülhetett sor. Az avatás alkalmával a Heidelbergi Káté első kérdésére alapozott 27 kérdésről kellett számot adni. Az így taggá váltak, a felavatás után viselhették az SDG jelvényét, amely Soli Deo Gloria felirattal egy *éggő szívet tartó* kezét ábrázolt, jelképezve Kálvin János hitvallását: „Szívemet égő áldozatul az Úrnak szentelem”.¹⁰ A kis és nagy kollégistáknak a naponkénti bibliaolvasást és imádkozást, valamint az egyházi életben végzendő szolgálatot (szociális indítatású szeretetszolgálatot, mint például szegénytelepeken végzett segítőmunkát) helyezték a szívükre. A „Mit akar az SDG mozgalom?” című kiadvány szerint, 1938-ban már 350 kollégium működött az országban.

Az első középiskolai SDG Kollégiumot a kőbányai Szent László Fiúgimnáziumban Töltéssy Zoltán, akkor éppen a Keresztyén Ifjúsági Egyesület (KIE) titkára indította be 1928-ban. Már az induláskor találkozni lehetett Soós Géza nevével, mint megbízottal, aki innen nőtt bele a Szövetség vezetésébe, ám a kőbányai SDG Kollégium munkáját később is figyelemmel kísérte. Az ő irányításával a kőbányaiak a közeli Augusztá-telepen és Mária-Valéria-telepen végezték szociális segítőmunkájukat: ruháskosárral vitték a kenyeret és egyéb élelmiszert az arra rászorulóknak.

Az SDG-mozgalom munkássága helyi csoportokban, iskolákban és egyházakban megtartott összejövetelek alkalmával zajlott. A munkaprogram – központi

⁸ SEBESTYÉN Jenő: *Református Dogmatika*, 4. köt., Budapesti Református Theológiai Akadémia Kurzustára, 47.

⁹ HAVAS – KULIFAY: *A Soli Deo Gloria Szövetség története*, 10.

¹⁰ SOÓS GÉZÁNÉ: *Evangéliumot Magyarországnak*, 41.

irányítással – minden helyi kollégiumban egyöntetűen folyt. Középiskolai tanulmányait elvégezve mindenki a főiskolai tagozat tagjává válhatott.

Az SDG-konferenciák kialakult tematikáját kezdettől az a kálvinista értékrend határozta meg, amelynek része a személyes kegyességen túl a munkaerkölcs, a közügyekért viselt felelősség és a közösségért végzett szolgálat. Ennek megfelelően a Jézus-központú evangelizáción és hitmélyítő témákon túl igyekeztek a magyar református értelmiségi ifjúsági résztvevők látóterét szélesíteni a magyarság sorskérdéseinek megbeszélésével (egyke, alkoholizmus, öngyilkosság stb.), ahogy azokat a magyar irodalom (Ady Endre, Móricz Zsigmond, Szabó Dezső, kákicsi Kiss Géza stb.) interpretálta. A problémák megoldásában a hangsúlyt Jézus „orvos-szerepére” helyezték.

Jelentős lépés volt 1925-ben a *Református Diákmozgalom* megjelenítése, amelyet Sebestyén Jenő *Hazatérés* című cikkében így üdvözölt: „Nagy öröm, hogy a református diákság öntudata már odáig jutott, hogy a munkára való szervezkedésnél tart, és saját lapjával igyekszik hirdetni eszményeit [...] református diák-munka nagyszerű egyházépítő munka is, mert igazi egyháztagokat, presbitereket és lelkipásztorokat nevel.”¹¹ Ez a megállapítás azóta sokszorosan beigazolódott: a pártállam uralta négy évtizedben talpon maradásunk sem ment volna az SDG „kohójában” megedzett ezrek és ezrek nélkül.

Figyelemre méltó tevékenysége az SDG-nek a könyvkiadás, amelynek első terméke¹² az 1927-ben megjelent, Makai Sándor Ady Endre istenes verseit elemző „*Magyar fa sorsa*”. Ezt számos más kiadvány követte.

AZ SDG SZERVEZETE

1927 mérföldkő: a „baráti társaságként” indult SDG „Szövetség” jelleget öltött azáltal, hogy a református egyház Egyetemes Konventje jóváhagyta, és hivatalosan is a maga missziói munkájának ismerte el. Első ízben választottak kéttagú „tisztkart” (elnök, titkár).¹³

Az SDG székháza a Kálvin tér 8. számú épülete volt; ennek emlékéit az SDG megalapításának 100. évfordulóján elhelyezett emléktábla őrzi. Az SDG országos kiterjedésű „mozgalommá” vált. Újabb és újabb munkaterületek jelentek meg, szükségessé vált az egyes munkaágak tevékenységének koordinálása. Mindezek az SDG „tisztkarának” terebélyesedéséhez vezettek. Gyarapodott a „munkabizottságok” száma. Az egyes bizottságok irányítóit *titkárnak* nevezték. Szükség mutatkozott középiskolás, azaz alsós és felsős fiú és lány titkárra, főiskolás fiú és lány titkárra, a főiskolát végzett, de a Szövetség kereteiben maradni kívánók számára „végzett” titkárra. A Budapesten túlmenő, országos munka összehangolását regionális titkárok (például debreceni titkár), „vidéki titkár”, valamint úgynevezett

¹¹ Idézi RÁCZ Lajos: 50 éve indult a Református Diákmozgalom, *Theológiai Szemle* 39(1996/2), 83–87, 83.

¹² MAKKAI Sándor: *A magyar fa sorsa*, Budapest, Soli Deo Gloria, 1927.

¹³ HAVAS–KULIFAY: *A Soli Deo Gloria Szövetség története*, 119–122.

„utazótitkárok” látták el. Szenior-titkár látta el a diákkorból már „kiöregedett”, a konferenciákon előadóként szereplők „gazdájának” feladatait.

A Központban összpontosult a Szövetség lelki-szellemi feladatainak ellátását segítő, azt szolgáló munkabizottságok és a sajtósági feladatok koordinálása. Első helyen kell említeni a később leírandó „diák-szociális bizottság”, az internátusok, valamint a menza munkáját. Ám rajtuk kívül igény volt az évi munkaprogramot összeállító, a Szövetség tulajdonképpeni feladatát meghatározó „lelki építőmunkát” megtervező *munkabizottságra*, a más szervezetekkel való kapcsolattartást és társadalmi kapcsolatokat koordináló, továbbá a könyvtárt, sajtóügyeket és könyvkiadást irányító, anyagi és *adminisztratív bizottságra* (jegyzők, pénztáros, számvizsgáló bizottság, ellenőrök), énekügyi, sajtósági bizottságra, valamint „otthoncsinosító bizottság”-ra is. Beláthatóan, fontos szerepe volt az üdülési bizottság kereteibe sorolt *üdülőtítkárok*nak. A titkárok „tagjai” voltak természetesen az *elnök, alelnök és a főtítkár*.

Az Egyetemes Konvent *missziói lelkészek* kinevezésével támogatta az SDG munkáját. 1931-ben, megalapítása óta először és egyedülként állt munkába a Szövetség teljes munkaidejű fizetett alkalmazottja, az SDG „mindenese”: Naszády Zsófia, a „Zsó”, aki 1949-ig, a Szövetségnek a pártállam által elrendelt betiltásáig, beleértve Budapest ostromának kegyetlen napjait is, szolgált adminisztrátorként, pénztárosként, menzavezetőként, egyszerű háziasszonyként.

A Szövetség irányításának legfőbb szerve volt az évenként vagy rendkívüli esetekben összehívott *közgyűlés*, amelyre a munkacsoportok vezetői és egyéb tisztségviselők beszámoló jelentéseket, valamint következő évi munkatervet nyújtottak be, amelyeket a közgyűlés megtárgyal, és határozatokat hozott.

AZ SDG TEVÉKENYSÉGE

A Szövetség munkáját kezdettől fogva a *kálvinista értékrend* kettős karaktere határozta meg. Egyfelől – amint azt az Alapítólevélben az alapító atyák rögzítik – „találkozás lélekben Jézus Krisztussal, mint személyes Megváltóval”, azaz a személyes kegyesség munkálása minden lehetséges módon, és ezen túl ennek a terméke: a munkaerkölcs, a közügyekért viselt felelősség és a közösségért végzett szolgálat. Ez utóbbiak, azaz a közösség ügyéért hordozott felelősség és a közösség szolgálata, a történelmi kálvinizmus talaján állva – különösen a negyvenes években, az ellenállás éveiben – egyre nagyobb hangsúlyt kaptak a Szövetség ágendájában. Ez a kettősség nem mond ellent egymásnak: az SDG gyakorlatában a közösség, azaz magyarok lévén a magyarság terheinek hordozását a személyes kegyesség termékének tekintették.

Ok-okozati viszonyról volt tehát szó. Az, hogy az okozat, azaz a közösségi feladatok elhatalmasodni látszanak az ok rovására, azzal magyarázható, hogy az SDG 28 éves fennállása a magyar történelemnek éppen a legzivatrosabb évtizedeire esik. Az 1920-as években Trianon szünni nem akaró sokkja, az 1930-as években a második világháború előkészületeinek, magának a világháborúnak gyülekező viharfelhői, és az 1940-es években pedig már a világháború, a rövid

„koalíciós évek”, majd pedig „fordulat éve” traumája határozta meg a közéletet. Az SDG ilyen körülmények között igyekezett utat mutatni a Krisztus uralma alatt élő, de a történelem viharai között kiszolgáltatott, túlélni igyekvő híveinek.

A DIÁK-SZOCIÁLIS MUNKA

A Trianon utáni években, majd a 30-as években is, az ország elesettségéhez mérten is kiemelkedő volt az egyetemi, főiskolás ifjúság mostoha helyzete. Korabeli szóhasználat: a „diáknyomor”. Feljegyzések szerint mintegy 10%-nak nem volt télikabátja; ijesztően pusztított a „tüdőbaj”. Ebben a helyzetben csak evangéliumot hirdetni, megtérésre buzdítani helytelen lett volna. A szociális felelősség prioritássá lett: a Szövetség az anyagi segítség módozatait kereste. Töltéssy Zoltán kezdeményezésére *Diák-szociális Osztály* alakult. Főnyad Dezső szerint Töltéssy volt az ébredés korának legbátrabb koldusa, és legjobb evangéliumi kéregetője. Az anyagi háttér biztosítására gyűjtéseket, ünnepélyeket rendeztek, amelyek bevételeit a „diák-szociális” tevékenységekre fordították. Ilyen volt a ruhagyűjtés, és ebédeltetési akció: egy-egy budapesti vagy vidéki család hetente egyszer saját asztalánál adott ebédet egy rászoruló diáknak. Az már csak szervezési feladat volt, hogy minden rászoruló minden nap megtalálja a „vendéglátó” családot. Később megnyílt a Szövetség Menzája, ahol az egyetemisták és főiskolások nagyon olcsón, mondhatni fillérekért kaptak ebédet és vacsorát. Ezt úgy lehetett elérni, hogy vidékről gyülekezetek és a Szövetség tagjai terményeket küldtek a Menzának. A Menzán étkezők pénzbeli segítséget is kaptak. 1937-ben, az első ebéd kiadásának évfordulóján, ünnepséget rendeztek a Zeneakadémián, országos nevű református művészek közreműködésével. A Menza az ostrom alatt is működött, egészen a Szövetség megszűnéséig. A Diák-szociális Osztály állásközvetítést is végzett: megszervezte a középiskolások rendszeres korrepetálását.

INTERNÁTUSOK

Egy-egy nagyobb méretű lakás kibérlésével és berendezésével a Szövetség az olcsóbb lakhatást is megoldotta: internátusokat létesített. A főiskolás leányinternátus, főiskolás fiúinternátus, középiskolás fiúinternátus és 1939 után a „Felvidéki internátus” mintegy 100 diáknak nyújtott meleg otthont. Mindegyik internátus 5-10 percnnyire volt a Kálvin téri Központtól, így lakói részt vettek a Szövetség életében, programjain, a „Szerda estéken”, bibliaórákon. A felvett főiskolások általában 2-4 évet folyamatosan az internátusban töltöttek, így közel 1000 református fiatal élete ezeken az internátusokon keresztül kapcsolódott a református egyházhoz.

DARÁNYI KÁLMÁN DIÁKHÁZ

A vidékről jött református diákok tisztas elhelyezésére 1941 elején felvetődött egy nagy, 600 személyt befogadó „Diákház” létesítésének terve, amelyet Darányi Kálmánról, a nemrégiben elhunyt református miniszterelnökről neveztek volna

el. A terv megnyerte mind az egyházi, mind a világi felsőbbtség hozzájárulását. A műszaki tervek elkészültek. A ház helyét kijelölték. Az egyházra hárult „költség-hozzájárulás”, a „téglajegyek” árusítása útján a tényleges bekerülési költségek töredéke volt csupán. A gyűjtés ígéretesen indult. A háborús helyzet rosszabbodása (és a fővédnök Horthy István váratlan halála) a tervek megvalósulását megakadályozta. A Darányi Kálmán Diákházzal összefüggő vállalkozás volt az SDG Diákszövetség egyetlen minősített kudarca.

„SZERDA ESTI” VILÁGNÉZETI ELŐADÁSOK

Az SDG „*Szerda est*”-jei rendszeres alkalmain – az egyetemi félélévekhez igazítva – sorozatban tartotta világnézeti előadásait, vitaestjeit, amelyek mögöttes elgondolása – visszautalva a Szövetség létrejöttére – a történelmi kálvinizmus alapvetéséből levezethető követelmény: a „kálvinista világnézet” megfogalmazása volt az élet minden területén.

Az előadásorozat már 1921-ben megindult, de rendszeressé csak 1928-tól vált, és a Szövetség életének mind a 28 évén át – a háború okozta kényszerű szünetekkel – műsoron maradt. A „világnézeti előadások” iránti érdeklődés mindvégig töretlen volt; egy-egy alkalmon 80-120 résztvevő volt jelen. A résztvevők többsége egyetemista és főiskolás volt, kisebb részben a középiskolák érettebb, utolsó éves tanulói. Az előadók az adott téma legkitűnőbb ismerői: teológiai tanárok, egyetemi professzorok, írók (jelesen a népi írók) és újságírók, művészek, neves politikusok, és nem utolsósorban a Szövetség lelkészi és laikus vezetői voltak.

A előadásorozat a témák széles körét ölelte fel. Így szerepeltek előadások az *egyház* témaköréből (pl. a magyar református egyház és a kálvinizmus; alvó és ébredő, deformált és reformált egyház; integrálódás és differenciálódás az egyházban; viszonyunk a Szentszékhez; külmiszió). Foglalkozott a *Biblia* kérdéseivel (a történelem és kijelentés; a Szentírás szociális igazságai; zsidókérdés a Bibliában). Kiemelkedő helyet kaptak a *világnézeti kérdések* (példaként a kálvinizmus és szocializmus; fasizmus és kálvinizmus, Isten és a szegénység; ifjúság és demokrácia; a kálvinizmus helye a magyar proletárkérdésben, a magyar református intelligencia stb.); továbbá a trianoni országcsönkítés által felvetett kérdések, a magyar falu problémái, a népi kultúra aktuális kérdései, a magyar népzene, a magyar irodalom és művészet felsorolhatatlanul sokrétű kérdései.

VIRÁGVASÁRNAPI KONFERENCIÁK

Kezdetben az SDG országosan, kis közösségek létrehozása és azok működésének katalizálása útján fejtette ki tömeghatását. Az évtized végére az országos vezetők felismerték, hogy nemcsak nekik, de a kis csoportokban működő diákoknak is igénye van létezésüket demonstráló nagy, országos összejövetelekre, ezért egy, a főváros szívében minden évben virágvasárnap megtartandó országos konferencia megrendezését határozták el. Az első „Virágvasárnapi Konferenciát” 1930-ban rendezték. Majd 1944 kivételével 1949-ig, a Szövetség pártállami határozattal tör-

tendő betiltásáig a 3 napos, mind népszerűbb, ezres nagyságrendű résztvevő által látogatott Konferenciára évente sor került.

A konferenciák rendje hármassal volt: plenáris előadásokból, szekciókban elhangzott előadásokból és vitákból, valamint kiscsoportos összejövetelekből: bibliakörből tevődött össze. Ez utóbbi a személyes „lelki beszélgetésre” szolgált.

A plenáris előadások színhelye a Kálvin téri templom, esetenként pedig a Vigadó, vagy a Zeneakadémia nagyterme, a kiscsoportos összejöveteleké pedig az SDG Kálvin téri központjának nagyterme, a teológia Ráday utcai díszterme, és a környező egyházközösségek gyülekezeti termei voltak. A vidékieket internátusokban, vagy a jelentkező családoknál szállásolták el. Az érkezők pályaudvari fogadása, valamint az étkezés megszervezése a rendezők feladata volt. A MÁV félárú utazási kedvezményt biztosított.

A konferenciák nyitó istentiszteleteit a Szövetség védnökei tartották. A plenáris előadások tematikája sokszínű volt. Példaként „A kálvinizmus küldetése a modern társadalomban”, „Épüljetelek lelki házá”, „Isten szövetségében”, „Biblia a magyar nép könyve”, továbbá művelődési tárgyú, szociológiai, a magyarság sorskérdéseit tárgyaló, a két imperialista hatalom malomkövei közé szorult nép kilátásaival foglalkozó, az „evangéliumi megbékélésről” szóló témák szerepeltek, amelyek részletes ismertetése meghaladja jelenlegi lehetőségeinket.

A konferenciák záró összejövetele – szokás szerint – a Nemzeti Múzeum lépcsőin való felsorakozás volt. Felejthetetlen az 1949-es, utolsó Virágvasárnapi Konferencia zárójelenete, amikor ezernyi diák közösen énekelt, hogy „Zengd Jézus nevét, Zengd Világ!, és az ének refrénje: „Királya Jézust, Jézust koronázzátok!” volt. Mindez már a „fordulat éve” után történt!

A SZÁRSZÓI KONFERENCIATELEP

Egyre nyilvánvalóbb volt, hogy a Szövetségnek – nyári konferenciák rendezése céljából – szüksége lenne egy állandó konferenciaterületre.¹⁴

Az első alkalmasnak látszó terület 1927-ben egy balatonszárszói 10×300 m méretű, 2000 négyszögöl nagyságú „nadrágszík-telek” volt, amelynek a Pusztavölgyi sor (mai Petőfi Sándor utca) felőli végén a Nefelejcs-villa állt. A telek a villával együtt 14 000 pengőért volt elnyerhető. Mind a villánál, mind a tervezett barakkok helyén egy-egy kanalas-láncos tekerős kút állt. Tervbe vették vízvezeték kiépítését is, ám ez később sem valósult meg. A telek kopár, megmunkálatlan szántóföld volt.

Jóllehet bírta a „felsőbbség” jóváhagyását, a szükséges összeg nem állt a Szövetség rendelkezésére. Kölcsönért a Keresztyén Ifjúság Egyesülethez (KIE) fordultak. A szerződést aláírták, a kívánt összeget kifizették. A kölcsön törlesztésére különféle akciókat szerveztek. Például 20 kérvényt írtak a módosabbnak vélt gyülekezetek lelkészeihez, kérve, hogy küldjenek 100-100 pengőt lakható barakkok építése céljából. (A kérésre a szentesi, nagykőrösi és kecskeméti gyülekezetek re-

¹⁴ SOOS GÉZÁNÉ: *Evangeliumot Magyarországnak*, 38.

agáltak kedvezően.) Végül „téglajegy” akciót szerveztek: a tagságnak, beleértve a „kollégistákat is”, indítványozták, hogy mindnyájan „vegyenek” ott egy négy-szögöles telket – egy pengőért. Így növekedett a tábor területe, a diákok megtakarított filléreiből is. Később, amikor a szomszédos telkek tulajdonosai eladásra szánták el magukat, öt holdra bővült a Szövetség tulajdonába került telek területe.

Már az első nyárra megépült a telek „túlsó” végén 3 fabarakk. A szalmazsákkal borított emeletes ágyak 40-40 személy számára biztosítottak viszonylag kényelmes fekhelyet. Konyha céljaira a telek Pusztavölgyi sor felőli végénél egy elől felelé és felfelé hajtható fából épült „fabódét” építettek (amely 1947-ig szolgált). A barakkok és a konyha kellékei további 8200 pengőbe kerültek. A felmerülő kölcsönöket – a közgyűlés határozata értelmében – évi 3000 forintos részletekben törlesztették. Ezen túl „öles akciót” és „fásítási akciót” hirdettek: egy ölnyi telek, és egy gyümölcsfa ültetése 4-4 pengőjébe került az adakozóknak.

A kellő előkészületek után, 1937-ben épült fel a két „somogyi ház”, amelyeket Padányi Gulyás Jenő, a kor jeles építésze tervezett somogyi stílusban. Az épületekben emeletes ágyakon további 96 személyt lehetett elhelyezni. Négy mosdóhely, valamint az épületekhez viszonylag közel egy 6 fülkés illemhely is létesült. A következő évben egy kétszobás, komfortos „betegház” is épült.

Egyidejűleg a Szövetség a Balaton-parton is vett egy parti ikertelket azért, hogy a konferenciázók saját területükről mehessenek a Balatonhoz. A fürdőzők kényelmére kétrészes öltözőkabin épült. Érdekesség, hogy a telkek egyikén „zsinórozás”, azaz röplabdázás céljára kialakított „pályát” az ország első röplabdapályájaként tartják számon. A játékot amerikai és holland egyetemekről hazatérő ösztöndíjas diákok honosították meg Szárszón. A Balaton-parti telek eléréséhez át kellett menni a síneken, ezért vasúti átjárót kellett engedélyeztetni, majd létesíteni.

A konferenciatelep működésére „Szervezeti szabályzat”-ot hoztak létre. Öt tagból álló „Üdülügyi Bizottságot” választott a közgyűlés. A telep mindennapos működtetése az üdülőtítkár (vagy üdülőtítkárok) kötelessége és felelőssége volt.

SZÁRSZÓI KONFERENCIÁK

A balatonszárszói konferenciatelep ünnepélyes megnyitásakor, 1929. augusztus 31-én a szárszói templomban Töltéssy Zoltán így kezdte beszédét: „Első szavam a hálaadás és magasztalás Isten iránt, aki csodálatos feladatok megoldását engedte meg az elmúlt esztendőben.”

Nevének megfelelően, a balatonszárszói konferenciatelep minden év június közepétől augusztus végéig ifjúsági, kivételesen más célcsoportoknak szervezett konferenciáknak adott otthont. A konferencián részt vevők hétfőn déltájban érkeztek, és a következő hétfő délelőtt távoztak. A Szövetség minden „tagozatának” szervezett egy-egy hetes konferenciát: „alsós” (10–14 év közötti) fiúknak, hasonló korú alsós lányoknak, 15–18 év közötti „felsős” középiskolás fiúknak és lányoknak, egyetemista és főiskolás fiúknak, valamint lányoknak, az egyetem-főiskolát már elvégzett, úgynevezett „végzett” fiatal férfiaknak és nőknek.

Külön a felső korhatár nélküli „seniorok” számára, akik többségükben a konferenciákon előadóként szolgáltak. Voltak sajátos témájú, például „énekügyi” vagy „vezetőképző” konferenciák. Egy-egy konferencia 120-150 főt számlált.

A reggelit követően, a program *bibliakörökkel* kezdődött: a résztvevők 10-15 fős csoportokban, a telepen elszórta, általában a zöld gyepen körbe ülve énekeltek, bibliamagyarázatot hallgattak, beszélgettek az elhangzottokról, az „üdvösség útjáról”, majd imádság, esetenként imaközösség zárta az összejevetelt. A bibliakörök személyes hangvétele kínált alkalmat arra, hogy számosan döntést hozzanak életüknek Krisztus fennhatósága alá helyezéséről.

Ezután a napi „nagy előadás” következett, amelyet egy-egy senior vagy meghívott előadó tartott. Az előadás illeszkedett a konferencia előre meghirdetett tematikájába. Mód volt hozzászólásokra, kérdésekre, esetleg vitára is. Az ebéd utáni szabad foglalkozás alkalmat adott a Balaton élvezetére, játékokra, sétára. Késő délután még egy, a főtémához csatlakozó, de „lazább” előadás következett, majd vacsora után áhítat, és tábortűz zárta a napot. A Balla Péter által vezetett tábortűz tető népdaltanulás és -éneklés tette emlékezetessé.

Külön említést érdemelnek az 1947–1948-as év konferenciái, amelyeken – mint szerte az országban – a szárszói konferenciatelepen is „fújt az ébredés szele”. Sokan és sokszor énekeltek akkoriban azt a János evangéliuma 3. fejezete egy versszakának parafrázisára szabott éneket, hogy „Fúj a szél, zúg a szél, zúgását hallgatód, de meg nem mondhatod, honnan jó, s merre kél. Istennek Lelke ma ujjá szül Tégedet”. Ez az ének a Szentlélek munkáját allegorizálta. Akkor az mondták: „ébredés van!”. Ma úgy emlékezünk ezekre az időkre, hogy „akkor ébredés volt”.

Minden egyes akkor és ott elhangzott szó egyenként arra ösztönözte, szinte személy szerint felszólította a kis és nagy diákok tömegének minden egyes tagját, hogy fordítson hátat addigi életének, és adja át életét Jézus Krisztusnak. A „megtérésről” szólt akkor minden szenvedélyes felhívás, és a tömegek engedtek a felszólításnak. Lent a völgyben egy nagy fakeresztet állítottak, amelyet napról napra, estéről estére nagy sokaság vett körül, szinte extatikus állapotban, énekelve, vagy személyes bizonyosságtétellel, ki sírva, ki sugárzó arccal vett búcsút ó-emberétől, ünnepelte újjászületését. Számadatokkal nem lehet kifejezni, hogy az akkori „tömeg” mekkora hányada maradt meg, és járt később is Krisztus útján, és mekkora hányad állhatott a tömegpszichózis hatása alatt, rázta le magáról az akkori élményt.

EGY RÖVID KÖZJÁTÉK: SZILICE

Közismert, hogy az 1938-ban deklarált „első bécsi döntés” értelmében a trianoni békediktátum által elcsatolt egyes felvidéki területeket visszacsatolták Magyarországhoz.

A visszacsatolás új irányt szabott az SDG-nek azzal, hogy felelősödött a református ifjúsági munka más ágazatai közötti szorosabb együttműködés igénye, amely az elképzelések szerint a Református Ifjúsági Mozgalom (RIM) nevet viselte volna. Az SDG-nek a Keresztyén Ifjúsági Egyesülettel (KIE) már koráb-

ban is voltak közös rendezvényei; a balatonszárszói konferenciátölepet többször bocsátották a KIE rendelkezésére egy-egy konferencia megrendezésére. (Az együttműködési szándék kiemelkedő megnyilvánulása volt az 1934-ben közösen megrendezett „Testvériség-konferencia”). Az SDG kész volt közös munkaterületét a visszatért felvidékre is kiterjeszteni. A református Egyetemes Konvent rendelkezett az „egyesülés” előkészítéséről. Morvay István személyében a RIM-nek külön lelkészt rendelt ki. A frigy végül is nem jött létre, mert a KIE országos vezetői aggályosnak tartották, hogy az „általuk a földműves és iparostanonc fiatalok körében már évek óta folytatott munkájukba a diákmozgalom bevonuljon”.¹⁵

A Református Ifjúsági Mozgalom egyetlen eredménye az ötvenezer példányban megjelent *Kis Magyar Daloskönyv* kiadása, amely Balla Péternek, az SDG ikonikus alakjának, Kodály Zoltán által is nagyra becsült népzene kutatónak munkája. A könyvecske 25 egyházi, és ugyanannyi magyar népdalt tartalmaz. Érdekessége, hogy minden egyes énekeskönyv áráért egy másik példányt ingyen juttattak el a felvidéki fiatalok számára.

Az SDG – Soós Géza bravúrja eredményeként – Rozsnyó közelében, a Gombaszög feletti szilicei fennsíkon, *Szilice* határában, kétemeletes, húszszobás, egykori pénzügyőr-laktanya birtokába jutott. Az épületet második konferenciátöleplenek szánták: 1941-től 1943-ig ott szerveztek üdülőtábort, „testvériség-tábort”, művészeti tábort, néprajzi tábort, valamint tábort a felvidéki lelkészek és az SDG lelkész-barátai számára. A tragikus méreteket öltő második világháború azonban megakadályozta a további tervek megvalósulását.

AZ SDG KÖZÉLETI TEVÉKENYSÉGE

Az SDG tevékenységének elvi alapja és mozgatója – mint láttuk – a Kálvin szerinti értékrend munkálása volt a társadalomban, különösen a jövő nemzedék életében. Ezt két síkon szolgálta. Elsőrendű feladatának a személyes kegyességet Jézus Krisztus alárendeltségében, annak elvei és mértéke szerinti életvezetést tekintette, de céljai közt helyet kapott az öntudatos és gerinces magyar társadalom nevelése is. Ez utóbbi cél következetes munkálása során egyre szélesedett és mélyült az SDG kapcsolata a magyar társadalomért felelősséget érző, átalakításáért, igazságosabbá tételéért harcot folytató erőkkel. Ez különösen a Kabay Márton Körön, annak nevezetes 1942-es találkozóján keresztül, valamint az 1942-es és 1943-as híres balatonszárszói „Magyar Élet” konferenciákon mérhető le.

KABAY-KÖR

A Kabay-kör az SDG munkájának „mellékterméke” volt.¹⁶ A negyvenes évek elején egy új, a Szövetséghez lazán kötődő, spontán, hierarchia nélkül szervező-

¹⁵ SOÓS GÉZÁNÉ: *Evangeliumot Magyarországnak*, 248.

¹⁶ Uo., 112–122.

dött „kör” jött létre, amelyet később Esze Tamás tábori papjának, Kabay Mártonnak a nevére Kabay-körnek neveztek el. A körbe az iskolapadból már kinőtt, az ifjúsági mozgalmakból kiöregedett fiúk, és hasonló korú, eltérő foglalkozást űző barátaik tagolódtak be: tisztviselők, mérnökhallgatók, teológusok, gazdálkodók, műszerészek, kereskedősegédek, munkásfiúk, néprajzos egyetemisták. Népdalok éneklésével, éjszakába nyúló beszélgetésekkel töltötték a rendszeressé váló együtt-létüket. A náciizmus térhódítása és a háború közeledte ébresztette fel a kör tagjaiban a nemzeti identitástudatot. Elsősorban a népi írók munkáit tanulmányozták, és tanulságait az aktuális helyzetre vonatkoztatták. Kapcsolatot találtak a népfőiskolai mozgalommal, munkásifjakkal, és a baloldali színezetű Győrffy-kollégiummal is, amelynek „patrónusai” – különös módon – a később buzgó hitű Zsindelyné Tüdös Klára és férje, Zsindely Ferenc miniszterelnöki államtitkár, később miniszter voltak. Tevékenységük – különösen az utólagos minősítés szerint – „népfront jellegű” volt, az adott politikai helyzetben a munkás-paraszt-értelmiségi ifjak együttműködésének színezetét kapta. Tevékenységük csúcspontját az 1942 decemberében, az SDG Kálvin téri székházában mintegy 150 főnyi résztvevővel megrendezett 3 napos „népfőiskolai konferencia” jelentette. Később azonban hangjuk beleveszett a közeledő háború zajába.

A mai magyar közvéleményben kevesen és keveset tudnak az SDG-ről és annak múltjáról. Viszonylagos ismertsége a 1942-es és 43-as „Magyar Élet” konferenciának köszönhető. Ezt tartják sokan az SDG és a szárszói konferenciátelep történelmi jelentőségű „csúcsteljesítményének”. Ez a tévhit helyesbítésre szorul: a szárszói Magyar Élet konferenciák nem az SDG konferenciái voltak.¹⁷ Azok a konferenciák a „Magyar Élet” könyvkiadó, és személy szerint Püski Sándor kezdeményezései voltak, hogy összehívja azokat az írókat, politikusokat és közvélemény-formálókat, akik felelősséget hordoztak Magyarország, s benne a magyarság háború utáni sorsának alakulásáért, azért, hogy ütköztessék nézeteiket, víziójukat a magyarság jövőjéről.

A SDG szeniorjai, a „nagy öregek” felismerték a „Magyar Élet” által tervbe vett konferenciák sorsformáló közéleti jelentőségét, és volt hitben gyökerező intellektuális bátorságuk ahhoz, hogy vállalva az 1943-ban már nem csekély politikai kockázatot, otthont kínáljanak a konferencia számára. Az SDG házigazdai szerepe szimbolikus volt; kimerült abban, hogy a konferencia műsora reggeli csoportos beszélgetéssel, ha úgy tetszik „bibliakörrel” kezdődött, és esti tábortúzzal végződött az SDG-s, boldog emlékezetű Balla Péter irányításával, és hogy az elnöki asztalnál – formálisan – az SDG akkori alelnöke, néhai Bognár István tanár úr elnökölt.

AZ SDG AZ ELLENÁLLÁSBAN

A háborús helyzet kiéleződésével a Szövetség szeniorjai úgy viselkedtek, ahogy a háborús vészhelyzet és hitből eredő bátorságuk megkívánta. Már a háború kezdetén nagyszámú lengyel menekült egyetemista talált védelmet a szárszói konfe-

¹⁷ *Az 1943. évi balatonszárszói Magyar Élet-tábor előadás- és megbeszélés-sorozata*, Budapest, 1943, 12–36.

renciatelepen. Tevékeny részt vállaltak az üldözöttek mentésében. A Kálvin téri központban (amelyet Soós Géza, a Szövetség akkori elnöke, „civilben” a Külügyminisztérium főtisztviselője közbenjárására a Svéd Vöröskereszt és a Svéd Királyi Nagykövetség védelme alá helyeztek),¹⁸ a balatonszárszói telepen és a környező házakban bújtatva, többtucatnyi zsidó származású honfitársunk talált menedéket. A mentőakciók szervezője Bognár István (aki az ostrom utolsó napjaiban halt hősi halált) és Balla Péter voltak. Utóbbit Izrael Állam a „Világ igaza” kitüntetéssel jutalmazta.

A Szövetség szenior tagjai közül többen csatlakoztak a titokban megalakított és szervezett Magyar Függetlenségi Mozgalomhoz (a továbbiakban MFM), amelynek hátterében a Magyar Közösség állt. A mozgalom civil ágazatának irányítója – mint titkár – az SDG akkori elnöke, Soós Géza, helyettese a Szövetség alelnöke, néhai Bognár István volt. Az MFM ifjúsági vonalának irányítója – letartóztatásukig – az SDG vezető tagjai, Vatai László és szegedi Kiss Sándor (megkülönböztetésül dr. Kiss Sándor egyetemi lelkésztől) voltak.

AZ SDG VÉGNAPJAI

A „fordulat éve” (1948) után a pártállam programjába vette a hitbuzgalmi egyesületek működésének betiltását. Ellensúlyozásképpen 1948-ban megalakult az református egyházon belül az Országos Missziói Munkaközösség, amelybe a református egyház mindenféle missziói munkája kényszerűen betagozódott, így az SDG is. Az országban mindenféle konferencia egységes koncepció szerint folyt. Az 1947. évi konferenciák meghívói, ha csak egy mondatban is, adtak valami támpontot a konferenciák bibliai, kálvinista világnézeti vezérgondolatairól. Az 1948-ban az egyház és az állam között megkötött Egyezmény következményeként az egyház publikálta a „Testvéri Izenet”-nek nevezett, elhíresült pamfletjét, amely mintegy az Egyezmény végrehajtási utasításaként rendelkezett mindenféle hitbuzgalmi tevékenységnek a templom falain belülre száműzéséről. 1949-ben az SDG utolsó közgyűlése kimondta feloszlását azzal, hogy minden vagyona, beleértve központját, internátusait és a szárszói konferenciatelepet is, a református egyház tulajdonába kerül.

Az SDG nem csupán öncélú diákegyesület volt, hanem az egyház missziói feladatát teljesítő szerve. Tevékenysége célját és értelmét abban látta – amint azt Sebestyén Jenő szavaival fentebb már idéztük –, hogy kálvinista világnézetet valló és élőhitű keresztyén egyháztagokat, presbitereket és lelkészeket neveljen a magyar református gyülekezetek számára. Konferenciái sok ezer fiatalot indítottak el a gyülekezetek szolgálatára.

¹⁸ Dokumentum. Soós Géza, az SDG elnöke felajánlja a szövetség ingatlanjait a Svéd Vöröskereszt részére. 1944. november 9. in: Horváth Erzsébet (szerk.): „*A hitet megtartottam.*” Soós Géza 1912–2012. *Jubileumi kötet*, Budapest, 2012, 63.

ABSTRACT

Lajos Döbrössy: History of Soli Deo Gloria Hungarian Reformed Student Association (SDG)

The Reformed Student Association named Soli Deo Gloria (SDG) was a success story in the 1920s, 30s and 40s. The Association was rooted in “historical Calvinism”, which sought to renew the Reformed Church. During the 28 years of SDG’s existence (1921-1949), initially it addressed theological students, and later thousands of high school and university students, and had become a nationwide “movement”. It emphasized – in a Calvinist spirit – the social responsibility of future intelligentsia, which arises from the personal piety. It used the members that had aged into seniors to raise awareness among the youth. By cultivating the “common soldiers” who think and work in this value system, the Soli Deo Gloria has certainly contributed to Hungary’s national survival during the most turbulent decades of Hungarian history.

Keywords: Soli Deo Gloria, Student Organizations, Religious Movements, Awakening, Geza Soos